

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

2025 YILININ NİSAN AYINDA ÜLKEMİZDE GERÇEKLEŞEN ZİRAİ DON OLAYININ SONUÇLARININ ARAŞTIRILMASI, ÜRETİCİLERİN VE TARIMSAL ÜRÜNLERİN UĞRADIĞI ZARARLARIN TESPİTİ VE GELECEKTE YAŞANABİLECEK BENZER OLAYLARIN ETKİLERİNİN EN AZA İNDİRİLMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10/2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613)

ESKİŞEHİR ÇALIŞMA ZİYARETİ TUTANAKLARI

-----0-----

10 Temmuz 2025 Perşembe

-----0-----

- Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün Sunumu ve İstişare Toplantısı
- Eskişehir Mihalıççık Alara Kiraz Tesisi Çalışma Ziyareti ve İncelemeler

10 Temmuz 2025 Perşembe
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 11.30
BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)
BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKÇİ (Malatya)
SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)
KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)
----- 0 -----

(Eskişehir İl Tarım ve Orman Müdürlüğünün Sunumu ve İstişare Toplantısı-Mihaliççık)

(Ses kaydı olmadığından toplantının bu bölümünün deşifresi yapılamamıştır)

UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) - Eskişehir'imize, Mihaliççık özelinde meyve üreticilerimize ama genel anlamda Eskişehir'imize ve Anadolu'nun feryat eden çiftçisine ilginizi esirgemediğiniz için buraya geldiniz. Bu kadar yoğun dün gece ve işte, Meclisten birlikte çıktık, ondan sonra kalkıp sabahın erken saatinde... Sağ olun bizleri kırmadınız, ben sizi davet ettim ama ben bütün Eskişehir milletvekillerimiz adına, 6 vekilimiz olarak davet ettim, bizi kırmadınız. Belediye Başkanımız davet etti, o da tüm Eskişehir yerel yöneticileri adına davet etmiş oldu. Biz çok mutlu olduk, çok onur duyduk. Umarız bugünkü ziyaretiniz, alacağınız bilgiler Komisyonumuzun çalışmalarına olumlu katkı yapar ve tabii ki en nihayetinde hem Komisyonumuzun kurulma amacı hem sizlerin buraya gelme, bizlerin sizi davet etme, karşılama amacımız olan çiftçimizin, üreticimizin derdlerini derman olacak sonuçlara katkı yapar bu ziyaret.

Ben kısaca tabii ki Sayın Müdürüm, Sayın Valimiz de kısaca değindi, elinizde detaylı raporlar da olacak, teknik olarak birçok bilgiyi verecek ama gerçekten diğer yerlerde de duyduklarınızdan farklı değil burada da. Yani "yüzde 100 zarar" demek gerçekten... Bazen TARSİM geliyor, ölçüyor "Yüzde 20 olmuş, yüzde 50 olmuş." diyor ama o tarlalarda, meyve bahçesinde aslında bir daha ürün alınmıyor yani teknik bakmakla hayatın gerçeğini yaşamak arasında bir fark oluyor. Sayın İl Müdürümüzün ve bir sürü yetkilimizin yaptığı çalışmaları asla küçümsediğimden değil ama toplam zarar... Sayın Belediye Başkanımız da az önce ifade etti; kirazı biz yiyemiyorduk, yetiştiren maalesef yiyemiyordu, hep ihraç ediyordu, övünüyorduk biz. "Aman gitsin, yeter ki bizim üreticinin eline azıcık, üç beş kuruş geçsin." diye bu yıl hiçbir şey geçmeyecek ve bu kayıp hakikaten 1,5 milyar liralık bir kayıp. O yüzden, tabii ki harcamalarına baktığımızda en az her birinin 19 bin, 20 bin liralık dönüm başına cebinden gitmiş durumda. Umarız Komisyonun çalışmaları, ilgili kurumların bunlara duyarlılığı sonrasında çiftçimizin, meyve üreticimizin derdlerine derman olan sonuçlar yer alır.

Bir tek iletmemizi istedikleri -kendileri de iletecekler- bir an önce ödeme istiyorlar, bir an önce üreticilerimiz üzerlerindeki yükün hafiflemesini istiyorlar, değerlendirmelerde gerçekçi bir bakış istiyorlar, anlayış istiyorlar, hoşgörü istiyorlar. TARSİM konusunun -yine haddimi aşmayayım ama- gerçekten kapsamlı ele alınması gerektiğini burada da göreceksiniz, diğer yerlerde gördüğünüz gibi.

Ben bir kere daha teşekkür ediyorum, hoş geldiniz. Umarım bu ziyaret hem Komisyonumuza hem Mihaliççık'ımıza hem Eskişehir'imize hem de Anadolu'nun alın teri döken üreticilerine hayırlı olsun, olumlu sonuçlar versin.

Çok teşekkür ediyorum.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, değerli vekillerimiz, Sayın Belediye Başkanım, Sayın Valim, değerli hazırun; öncelikle hepinizi saygıyla selamlarım. Öncelikle Yunus'un diyarına, sevgi diyarına hoş geldiniz demek istiyorum.

Bu don hadisesi benim otuz beş yıllık memuriyet hayatımda ilk defa gördüğüm, yaşadığım bir olay. Donu ilk defa yaşamıyorum; özellikle kirazla alakalı Afyon Bolvadinli olmam hasebiyle kiraz memleketidir; benzer şekilde Kütahya Simav'da İlçe Tarım Müdürlüğü yaptım, o bölge kiraz bölgesidir; Mardin kiraz bölgesidir; Eskişehir Mihaliççık hakeza kiraz bölgesi. Özellikle bodur ve yarı bodur cinsi anaçlarla kiraz üreticiliğinin yapıldığı ilk merkezlerden bir tanesi Mihaliççık ilçemiz.

Belediye Başkanımız da bahsetti; kiraz yetiştiren çiftçilerimizin çoğunlukla ana geçim kaynağı, bazılarının tek geçim kaynağı kiraz. Bu don hadisesi yaklaşık yarım saatlik, bir saatlik bir don tabanı şeklinde, bir sis bulutu şeklinde çöker, oluşur ancak bu yaşadığımız hadise sadece kiraz için değil aynı dönemdeki, çiçeklenme dönemindeki ya da yeni meyveye dönmüş ürünlerin tamamında ve bütün bitkileri kapsayacak şekilde bir don hadisesi yaşadık. Aynı anda dört mevsimi yaşadığımız bir ülke ama aynı anda tek mevsimi, o da donu yaşadık burada birdenbire. Bununla alakalı 4 farklı yapay zekâ modülüyle beraber Meteoroloji Genel Müdürlüğümüzün kullanmış olduğu tarımsal hava durumu tahminlerini de kullanıyoruz analizler için, bunu da sürekli takip ediyoruz. Ancak böyle bir hadise çok ekstrem bir durum. Bununla alakalı sırf merakımdan yapay zekâyâ da sordum: "Böyle bir olayın yaşanma ihtimali nedir?" Çok düşük de olsa bir ihtimalden bahsetti ve kafama takılan bir soru: "Komplo teorileriyle alakalı uluslararası camiada böyle bir şey olabilir mi?" Bunu sordum acaba ne cevap verecek diye. "Ancak bilimsel konuşabilirim." diye cevap verdi ve bazı tahminlerde bulundu. "Küçük çaplı yapılabilir ama bu ölçekte, tüm Türkiye'yi etkileyecek şekilde böyle bir deneme dünyada yapılmış yok." diye de not düştü altına. Evet, bazı teknolojiler var iklimle oynamayla ilgili ama tüm Türkiye'yi etkileyecek şekilde, özellikle Türkiye'nin ihracata konu ürünlerinin olduğu üzüm, kayısı, kiraz gibi ana ürünlerimiz, fındık hakeza, bunların tam da çiçek olur döneminde yaşanan bir hadise, enteresan bir şekilde hepimizi etkiledi.

Aynı dönemde bizim buğdayı, yoncayı, soğanı, şeker pancarını da etkilediği oldu ancak ürünlerimiz yerine ikame edilebilir ürünler olduğu için, henüz daha tarım sezonu bitmediği için kolay bir şekilde ikame edilebiliyor fakat meyve bahçelerinde böyle bir durum söz konusu değil. Bazı meyve ağaçlarında ara ziraat yapmak mümkün ama bahsettiğim Mihaliççık ilçemizde ara ziraat yapmak da mümkün değil yani çiftçilerimize bu kirazların arasına "Hadi nohut diksinler." diyebileceğimiz bir durum söz konusu değil çünkü bizdeki ağaçlar bodur ve yarı bodur anaçlar üzerine dikili olduğu için, aşıllı olduğu için aralar çok dar, burada ara ziraat yapmak pek mümkün görünmüyor.

Tamam, kiraz bizim için kârlı bir üründü, Eskişehir'de toplamda bitkisel ve hayvansal üretimlerden elde edilen gelir, gayri safi tarımsal hasılat yıllık 44 milyar TL, kazancımız. Biraz önce Sayın Valimiz de Vekilimiz de bahsetti. Kirazdan elde edilen gelir de direkt bir rakam Eskişehir ölçeğinde ancak bu don hadisesi çiftçimizin bir senelik ürün kaybı. Bizim maliyet analizlerimizde birden farklı analizlerimiz mevcut. Üniversite eğitimimde tarım konusu üzerine olduğu için bunları çok rahat bir şekilde çeşitlendirebilirim. Bir tanesi çiftçinin üretim sezonu başından o don olayının yaşandığı, afetin yaşandığı güne kadarki yapılan masraflarının toplamının güncel değerlerle ölçülmesi meselesi, zararın ölçülmesi meselesi. Şu anda bizim uyguladığımız metodoloji bu yönde. İkincisi üretim sezonu sonunda elde edeceğimiz ürünü varsayarak -şu anda öyle bir ürün yok- ya da uzun yılların ortalamasına bakarak "Şu kadarını elde edecektik, bu ürünün parasal karşılığı bu." diyebileceğimiz bir hesaplama. Tabii onda mantıksal çerçevede yine ekstrem şartları, koşulları dikkate almaksızın yapabiliriz çünkü şu anda kirazın kilogram fiyatı çok yüksek bir şekilde arttığı için şu anki fiyatları kıyaslamak doğru olmaz.

Yine sadece don olayı değil, kirazın mevsim itibarıyla...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ortalama dolar üzerinden ne olurdu önceki yıllarda?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - 1 milyar TL'nin üzerinde...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kilosu olur muydu 5 dolar?

MIHALIÇCIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Geçen sene bahçeden 90 liraya sattım. Bu sene beklentimiz 200 TL'ydi yani bahçeden 200 TL'ye satmak gibi bir beklentimiz vardı, 4-5 dolar arasında bir şey vardı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii biz 2 dolara falan Burdur'da sattık mı seviniyorduk.

MIHALIÇCIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - İnşallah seneye size ikram edeceğiz.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, bu analizlerde ilçe özelinde teker teker analizini yaptık ancak burada yaşamış olduğumuz afet olayında ilk önce çiftçilerimizi "O afete karşı tedbirler alın." uyarı sistemimiz devreye giriyor, SMS'le çiftçilerimizi bilgilendiriyoruz. Don olayının yaşandığı ilk gece, 10'u 11'e bağlayan gece şube müdürümüz ile ilçe müdürümüzle, teknik personelimizle beraber sahaya çıktık. Öncelikle Mahmutiye'de büyük elma bahçeleri vardı, durumu görmek istedik. Orada sıcaklık buraya göre daha yüksekti. Mihalıççık'a geldik, İlçe Başkanımız, Yalçın Başkanımızla beraber sahaya çıktık. Donu engellemenin pratikteki en kolay yolu sap, saman balyası yakmaktır ya da daha uzun süreli yakacağınız bir şey varsa ortada ateş yakıp hem biraz havayı ısıtmak hem de don tabanındaki havayı hareketlendirerek ortamı yumuşatmaya çalışmaktır. Bunun için rüzgâr türbinleri...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Orada o havayı ısıtmak çok kolay değil ama sanki hava hareketi yapmak değil mi orada mantık? Çünkü orada ortaya bir lastik getiriyorsunuz; o nereyi ısıtabilir ki? Kendini ısıtmaz.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Oradaki maksat havayı hareketlendirmek.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tamam, şimdi anladım olayı.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Diğer yöntem çiçeklerin veya meyvelerin üzerine su püskürtmek şeklinde yapılıyor su buharı. Bu da suyun sıcaklığı artı 15 derece, havanın sıcaklığı eksi 5 derece, eksi 10 dereceyse su donarken ortamdaki soğuk havayı emer, kendi sıcaklığını ortama verir. Çiçeğin üzerine bir koruyucu katman oluşturmaktır. Aslında -belki görmüşsünüzdür fotoğraflarda- salkım salkım buzları görmüşsünüzdür. Bunlar sürekli su püskürtmekten kaynaklı ama bu kadar olursa, yaparsanız artık o suyun o meyveyi koruma gibi bir durumu söz konusu olmaz, yine dondurur, dondurucunun içine atmış gibi oluyorsunuz meyveyi. Uzun süreli donlarda böyle donu koruma gibi bir durum maalesef yok. Dediğim gibi, otuz beş yıllık meslek hayatımda ilk defa bu kadar uzun süreli, hem de üç gün üst üste don hadisesi yaşadık. Mihalıççık'a gece geldiğimizde saat on birde eksi 11 dereceyi görüyordu hava, gece saat iki buçukta eksi 5,5'a kadar dengelendi ama eksi 5,5 derecede yine kurtulması mümkün değil. Kirazda veya elmada çiçeklerin dayanma durumu küçük meyvelerde daha yüksek aslında, eksi 2'ye kadar dayanabilir, hatta eksi 3'e kadar da direnç gösterir meyve ama henüz yeni oluşmuş meyveler eksi 2 ya da eksi 1'de donarlar. Bizde Mihalıççık daha geç çiçek açan bir bölge ama maalesef bizde de başka bir sorun oluştu, henüz tomurcuklar açmamıştı ve bu sıcaklık tomurcukları daha yaktı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Peki, TARSİM burada mı? TARSİM yok değil mi? Peki, TARSİM bu konudaki sigortaları kabul ediyor mu?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Maalesef hayır. TARSİM çiçek açmadan hiçbir don...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu konuda bize TARSİM tarafından reddedilen listeyi ulaştırırsanız seviniriz yani.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - TARSİM'de çiçek açmamışken don yaşandığı zaman zirai don kapsamına girmiyor.

ADEM KORKMAZ - İşte, bunun istatistiğini TARSİM'den alıp bize getirirseniz sevinirim.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Yalnız, buradaki çiftçiler yüzde 95-96 oranında TARSİM yaptırmıyormuş zaten.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - TARSİM korumasında olmadığı için...

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Sigortası yok ama değil mi?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sigortası olsa da koruma kapsamında değil, sigorta kapsamında değil.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Olsa da zaten kapsam dışı olacak.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Zirai don kapsamında yapılmamış bir kısmında, bir kısmında da olsa da tomurcuk aşamasında...

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Evet, bir kısmında TARSİM yok, bir kısmında da tomurcuk aşamasındayken TARSİM bunu afet olarak görmüyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu kısmı lazım bize yani tomurcuk yada öncesi olup da TARSİM poliçesi almış olanların sayısı, mümkünse listesi, biz onu istiyoruz.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Tamam.

TARSİM bölgemizden o gün... Keşke daha o tomurcuklar patlamamış olsaydı en azından ağaçlarımız soğuğa karşı daha dirençli olacaktı. Hepimizin bildiği yalancı bahar tam da yalancı bahar geldi ve bizim başımızın belası oldu.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Biraz erken hareketlendi.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Evet ve dediğim gibi tüm Türkiye'de aynı anda soğuk hava kitlesinin bir anda oluşması çok ekstrem bir olay. İlçe bazında arkadaşlarımız değerlendirmesini yaptılar. Bizim sadece yapılan masraflar üzerinden, çiftçimizin yaptığı masrafların zarar oranı üzerinden güncel rakamların değerlendirilmiş hâli, kesin tespitlerimiz -Sayın Valimiz de biraz önce arz etti- toplamda üreticilerimizin kendilerinin başvurup da bizim kaçırdığımız da olabilir diye ÇKS kayıtlarıyla... Bizim arazide tespit ettiğimiz toplam alan 14 ilçede 620 çiftçi, 260 mahallede 12.745 dekarlık bir alan, bunun da hasarı 96 milyon 800 bin; bu sadece maliyet analizi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani Nisan'ın 12'sine kadar olan maliyet bu yani sizin Bakanlığa bildirdiğiniz veri bu veri.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Doğrudur, biz Bakanlıktan önce ön afet...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Peki, sadece Mihaliççik'taki kiraz geliri ne kadar tahminen? Yani bu senenin fiyatlarından bahsetmiyorum, ortalama 3 dolardan...

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - 15 milyon euro bizim öngörümüz.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Şöyle bir fark var aramızda: Şimdi, ben değerlere baktım, Müdürümün hesapladıklarına. Şimdi, bizim -birazdan çıkınca göreceksiniz- bir soğuk hava depomuz var, meyve üreticileri birliğimiz var. Orayı şimdi aktif hâle getirdiler, bütün ürünler kantardan geçer. Geçen sene sattığımız ürün 6 bin ton ve satış rakamımız 90 TL idi. Bunu da şöyle ki bahçeye veriyoruz yani dediğim gibi yaklaşık 5 dolar civarına gelmiş oluyor. Bu yılki rekoltemiz de -her sene ilçemizde 30-40 bin yeni fidan dikiliyor ve dolayısıyla yeni fidan meyve vermiş oluyor- bu yılki beklentimiz de eğer bu don afeti olmasaydı -hatta ilk bahçe bizim Belediyenin, orada 3 bin ağacımız var- bu yıl 35 ton bekliyorduk.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - 500 milyon lira civarında mı?

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Şöyle: Bugünkü rakamla, dediğim gibi, 4 dolar diye hesaplarsanız 1,5 milyar gibi bir rakama gelmiş oluyor yani asıl değer bu. Şimdi yine ben az önce Müdürümün rakamlarına baktım, tabii, onlar genel değerler üzerinden yapıyorlar. Bizim burada çiftçilerimizle beraber birebir yaptığımız, kendimizce yaptığımız maliyet hesaplaması dönüm başına yaklaşık 19 bin TL gibi bir maliyet var. Ama mesela Müdürümün...

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Şu ana kadar, 10 Nisana kadar yapılan.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Hayır, hayır, o değil.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Buradaki analiz sadece donun olduğu...

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Şöyle anlatmaya çalışıyorum yani biz bu sene meyve alsak da almasak da bahçeye bir uygulama yapıyoruz, işte şimdi gittiğimizde göreceksiniz; yine budamasını yapıyoruz, yine ilaçlama yapıyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Zaten onlar da o şeyleri tek tek yazıyorlar bir yıl boyunca. Ben konuyu biliyorum yani Müdürümün hesabı Nisanın 12'sine kadar olan masraflar, sezondan, ama burada, kirazda şöyle olur -bilmiyorum, tabii ki hesap ediyorsunuzdur- hasat yapıldığı gün yeni sezonun bakım çalışması başlar yani siz daha iyi biliyorsunuz.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Tabii, şimdi kışa da hazırlık yapacağız yani onu anlatmaya çalışıyorum.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kiraz yetiştiriciliği öyle, hemen ertesi günü, birkaç gün sonra bir gübreleme yaparız, hasattan sonra bir bakım yaparız, kırık dalları bir düzeltiriz falan, bu böyle başlar. Kiraz nazik bir meyve, bakım isteyen bir meyve, nazlı bir gelin gibidir.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Başkanım, buradaki analiz sadece 12 Nisana kadar olan toplam yapılan maliyetlerin...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anlaşıldı.

Burada tür ziraat 900 numaralı mı?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Ziraat 900 numaralı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Erkenci ve geç yok mu?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Var ama ağırlıklı ziraat 900.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Geçici türler ihracata gitmiyor mu?

MİHALIÇÇIK AK PARTİ İLÇE BAŞKANI SAFFET ÇAY - Sayın Başkanım, Regina var, yarı bodur var, değişik değişik türler var.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Başkanım, erkenci de olsa geç de olsa hepsi çiçek açtığı zaman aynı. Nisan, mayıs ayının başı... Bunun kayıplarından bir tanesi de bu bölgemiz yoğun bir şekilde mevsim tarım işçisi alıyor. Eskişehir'de eskiden bizdeki kayıtlara göre 12 bin kişiye kadar maksimum alıyordu. Bir de Jandarma kayıtlarına göre 6.500'ün üzerinde şu an hâlihazırda mevsimlik tarım işçisi...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Başka ürünler var...

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Tabii bu kiraz toplama işçilerinin de...

Yine, ihracata dönük olarak üretim yapıldığı için burada ihracat geliri olarak ürün fiyatları enflasyon da olduğu için ekstra bir kayıp... Bizim buradaki şu anki Bakanlık da yapmış olduğumuz analiz, Maliye Bakanlığıyla, sadece don olayının yaşandığı güne kadarki çiftçimizin yapmış olduğu masraf ve zararın karşılanması anlamına geliyor. Burada yüzde 100 zarar olduğu için de Nisanın 12'sine kadar yapılan masrafların tamamı inşallah karşılanır.

BÜLENT TUFENKÇİ (Malatya) - İnşallah.

Ne kadar TARSİM sigortası olduğu belirsiz.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Aslında var, şu an için kayıtlarımız var.
BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Onları da bir bize ulaştırırsanız yani TARSİM oranı...
ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - TARSİM'li olduğu hâlde kapsam dışı

kaliyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Zirai don poliçesi almasına rağmen poliçesi reddedilenler.
UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) - Şöyle bir sıkıntı da var: Beş yaşın altındakilerde de şikâyet geliyor.
BAŞKAN ADEM KORKMAZ - TARSİM'le mi ilgili?
UTKU ÇAKIRÖZER (Eskişehir) - Evet.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Genelde bizim programlarımıza TARSİM Bölge Müdürü de katılır çünkü bu zirai don en çok üzerinde tartışılan konusu oldu yani çünkü tarım teşkilatlarının yapacağı şeylerin sınırı var yani ilk yapılacak şey genellikle o meteorolojiden bilgileri alır almaz önleyici tedbirler alma konusunda bilgilendirme yapılır. İkincisi de zirai dondan sonra bahçelerle ilgili yapılması gerekenler çünkü çok... TARSİM konusu biraz karışık, karmaşık maalesef. Yani, ülkemizin TARSİM diye bir sigortası var, çok değerli, yapılmış, kurumsallaştırılmış, sistem işliyor ama kapsam ve süreçlerle ilgili sıkıntılar var.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, takdir edersiniz ki sigorta şirketlerinin de TARSİM'de olduğu gibi bir referansı var yani onları da sigortalayan bir şirket var. Ellerindeki mevzuata aykırı bir şekilde veya poliçelerine aykırı bir şekilde ödeme yapmaya kalkarlarsa kendileri...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Zaten sıkıştığı yer orası. Esasında TARSİM bir devlet yönetiminde olan kamu havuzu, her ne kadar özel sigortalar kamu sigortalarının ortaklığıyla kurulmuş bir yapı olsa da şimdi TARSİM'in sıkıştığı yer şurası: Bütün sigorta şirketleri kendilerini de daha büyük sigorta şirketlerine, revizyon şirketlerine sigorta ettiriyorlar, onların kuralları var. Onlar diyor ki: "Biz bu şartlarda sizi..." Yani sen riskin her tarafını üstlenmişsen onu kabul etmiyor "Riski paylaşmamız lazım, mesuliyet müşterek." diyor. Muafiyetler, başlangıçlar, bitişler gibi kaçınılmaz olarak böyle. Biz buna, bu sigorta modeline belki bir gıda güvencesi ya da bir gıda güvence fonu, tarım fonu gibi bir fonla desteklenmesi gerektiğini, sigorta kısmının belki de gelir kısmının yani gelir kısmının maliyet ile yaşam geliri kısmının zorunlu, diğer gelir kısmınınsa ihtiyari ve orada primler daha yüksek olabilir, devlet orada daha az destek verebilir ama yaşam...

Siz diyorsunuz ki: "96 milyon." Bu 96 milyon TL şu dekar arazide neredeyse cep harçlığı gibi bir şey. Evet, sembolikte olsa bir anlam ifade edecek, vatandaşa az çok diye destek verilecek belki ama rakamlar çok daha büyük. Bunun bir kısmını da en azından sigorta etmemiz lazım ve bunun da zorunlu olması lazım.

Evet, Müdürüm buyurun.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Bakanım, Sayın Başkanım, tarımsal üretimde bizim risklerle ilgili uluslararası alanda yapmış olduğumuz projeler de var. Eskişehir'de yedi yılda bir kuraklık ölçülüyor, kırk yılda bir tekrar ikinci bir kuraklık döngüsünde olduğunu geçmiş yılların analizinde gördük. 2021 yılında kuraklık döngüsüne girmişiz, o yıl tüm Türkiye'yi etkilemişti hatırlarsınız ve 16 milyon tonun altına düşmüştü buğday üretimimiz. Benzer bir şekilde yine yedi yıllık kuraklık döngüsünden sonra Eskişehir'de iklim anormalleri başladı. Bir sene bir ürün çok iyi giderken bir sene hiçbir şekilde olmuyordu.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Buna kuraklık mı deniyor yoksa ısınma mı diyoruz?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Buna iklim anomalisi diyeceğim ama bu normal değil.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Anomali süreklilik hâline gelirse normal oluyor.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Meteorolojik bölgemizde dün de bu konuyu masaya yatırmıştık. Eskişehir'de kışlar kış olmaktan çıktı. Mevsimler bir aydan fazla saptı. Şu an sonbahar, kışa girdik. İlkbahar biraz daha erken başlıyor, kış sezonu daha da daraldı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Şimdi, Burdur programında gece oldu, artık yetişemedik, tarihî bir kent var "Sagalassos antik şehri" diye. Akşam orayı bir görmek istedik. Akşam ezanından sonra ancak programımızı bitirmiştik. Karanlıkta kazı başkanına bir soru sorduk: Bu kent milattan önce 500'de başlayan, milattan sonra 200-300'de Roma'nın en ihtişamlı, yüksek şeyine ulaşmış bir şehir. Dedi ki kazı başkanı "Burada üzüm ve zeytin en yoğun üretilen üründü." Bu yıllarda İzlanda'da bir krater patlıyor, yanardağ çıkıyor, büyük bir yanardağ. Sonra oradaki, kuzeydeki soğuk dalga aşağı doğru geliyor ve iklimi 2 derece soğutuyor. Ondan sonra burada zeytin yetişmez hâle geliyor ve üzüm, asma azalıyor. O şehrin bütün tarihî işleme dokularında üzüm salkımları ve asmalar var.

Şimdi, iki bin yıl geçmiş, yine 2 derece bu sefer ısınmışız. Şimdi acaba böyle bir şey de mi var? Tarih döngüsünün içerisinde bin yılda... Şimdi, ben o arkadaşla gidince, tekrar gideceğim: Bunu lütfen bize biraz daha belgeleriyle yani bu döngünün belgeleriyle 2 derecenin... Çünkü, bu şu demek oluyor, şuraya getireceğim yani artık "Yok don olacak, yok sıcak oldu, kurak oldu." deyip sanki -bizim Burdur'daki çalıştay konularından biri buydu- artık bunun meteorolojiden gelecek büyük raporlarla yeni bitki desenlerini tartışıyor olmamız gerekiyor. Çünkü üzüm ve zeytin tekrar Burdur'a geri döndü. Burdur gölünün etrafında bu sene 100 bine yakın zeytin diktik.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, Eskişehir de, Türkiye geneli 11 il, 52 ilçede yer altı su kısıtı ilan edildi. Meteoroloji ve Devlet Su İşleri belirledi. Bu 52 ilçenin 6'sında -Mihalıççık da bunun içerisinde- yeni büyükbaş hayvancılık tesisi inşa edemiyoruz çünkü büyükbaş hayvan tesisi çok su isteyen mısır gibi bitkilerin yetiştirilmesine teşvik ediyor. Son yirmi yılda sadece mısır ekim alanımızda çok ciddi bir artış var, aşırı su tüketmeye başladık. Yer altı suyunu çıkartıp yüzeyde arazi sulaması yapınca damlama sulama kullanıyoruz, vahşi sulama yapmıyoruz ama yirmi dört saat, otuz altı saat, kırk sekiz saat suyu açık bırakanlardan dolayı başka bir duruma geldik.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Fonu'nda İklim Değişikliğine Adaptasyon ve Hibe Destek Programı var, projeye başvurduk; Türkiye geneli yaklaşık bin proje içerisinde 2'nci olduk. İlk faz 150 milyonluk projemiz. Burada mevsim normallerindeki

değişimlere daha uygun, daha adaptif ürünler veya tarım teknikleri Eskişehir'de kullanarak tüm Türkiye'ye inşallah sonuç raporunda sunacağız.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Ne zaman bitiyor projeniz?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Bu yılın sonunda bitecek inşallah.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bizim açımızdan önemli. Şöyle; sonbahara yetişirse en azından ön verilerini bizimle paylaşırsanız biz bunu raporumuza gireriz. Çünkü bizim bir başlığımız bu olacak yani çalıştay yaptık bu konuya ilişkin; İklim Değişikliği Gerçeğinde Tarım başlıklı. Bunun içerisinde sizin uygulamalarınızdan ve bulgularınızdan mutlaka not ederiz. Mutlaka bizim Komisyonumuzla iletişimi sürdürelim Sayın Müdürüm.

Şeyi merak ediyorum, zaman zaman sahada biz şeye rastladık; böyle lokal ya da bir tek bireyin, çiftçinin zirai don gecesi kendince yaptığı bazı mücadeleler olmuş, kendince sonuç aldığını söylüyor, çevredekiler de şahitlik ediyor. Isparta Yalvaç'ta Aşağıkaşıkara -dedim şiiir gibi adınız- parafın yapmış bir çiftçi, yaklaşık 80 bin TL'lik parafın yapmış; kendi iddiası, çevredekiler şahitlik ediyor, il müdürümüz de olaya şahitlik ediyor. Önceden hazırlığını yapmış, bunu büyük ihtimalle İspanya'da bir yerde mi gördü?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, bugün gideceğimiz bir bahçede parafın yapıldı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - "Yüzde 50 kurtardım kayısıyı." diyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Olmadı mı? Kaç ağaçta bir tane o şeyden yaptılar?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Olmadı, her ağaçta.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kurtaramadı mı?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Biz gece on buçukta oradaydık; iki buçuk, üç saat oradaydık. Eksi 5,5 dereceyi gördük.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Acaba zirai donu yedikten sonra yapmış olmasın.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Yok, biz zaten ilk başta... Onlar çok büyük kaybedeceği için, en büyük çiftçimiz bizim mecburen en başta hazırladılar.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Onlar öyle bir önlem almışlar; sonuç sıfır mı?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Parafın yaptılar zaten direkt.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Tenekelerde parafın yaptılar, eksisi yedi

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Manisa'da da bir çiftçi file kullanmış "Üzümün, asmanın üzerine file kullandım." diyor ve büyük oranda bölgede herkes kaybetmiş. Şöyle geldi öneri: "Devlet hep işte sise, yok pervaneye destek veriyor; fileye destek verse ciddi bir sonuç aldık." Bu bilginin de detayları gelecek. Bunu bir yerde görmüş.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Başkanım, file miydi yoksa böyle örtü gibi miydi?

MİHALIÇÇIK AK PARTİ İLÇE BAŞKANI SAFFET ÇAY - Bizde de var file, Alara Şirketinde o fileler var.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Isı perdesi ise tamam ama sadece fileyse o olmaz.

MİHALIÇÇIK AK PARTİ İLÇE BAŞKANI SAFFET ÇAY - Dolu için bir de gölgelik için var. Dolu da var, dolu da zarar veriyor bu kiraza ama fileler var. Devlet, hükûmette destek verdi üç dört sene evveli böyle bir şey geldi.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Kaldırmış şu anda, yokmuş destekler arasında.

ÇİFTÇİ İSMAİL HAKKI YAVUZ - Bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Vereceğim söz, sıkıntı yok. Eğer konuyla ilgiliyse söyleyiverin.

ÇİFTÇİ İSMAİL HAKKI YAVUZ - Tarımla ilgili efendim. Tarım Komisyonuna denk gelmişken bir şey söylemek istiyorum çok kısa.

Hükûmetiniz mısırdaki bir şey yaptı, dört yılda bir ekiyoruz, silajlık ve danelik mısırı dört yılda bir ekiyoruz ama silajlık mısır hayvan yemi için çok önemli, hayvancılığın gelişmesi için çok önemli. Hayvana bakıp mısır silajı olmazsa tabiatıyla para kazanamıyoruz yani bu mısır silajındaki ... evvelki yıla düşürülmesini istiyoruz. Danelik mısırla silajlık mısırı denk tutuyorlar. Bir mısır kökü bir yılda 80 litre su içiyor efendim. 6 bin mısır kökü oldu. Onun için burada Hükûmetimizden yardım bekliyoruz, silajlık mısırdaki tek seneye düşürülmesini istiyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah ama burada şöyle bir konu var yani burada hani dost meclisindeyiz, işte, su meselesi artık bundan sonra tarımın merkezinde. Herkes ve hepimiz için yoksa hiç su kalmayıp -bırakın dört seneyi- hiç silajlık mısır bile ekme şansı kalmayacaktır su kaynaklarını bu şekilde kullanmaya devam edersek hani olayın bu kısmı bilimsel., bu konu olayın bilimsel kısmı, bizim bugün yüzleşmezsek yarın acı bir şekilde yüzleşeceğimiz gerçek.

Diğer tarafta, sizin içinde bulunduğunuz ekonomik durum bu da ayrıca Hükûmetin meselesi. İkinin arasında bir dengeyi kurmak durumundayız yani dört yıla çıktıysa bilin ki o su...

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Efendim, biraz önce bahsettiğimiz o 6 ilçemiz...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Suyun çok sınırlı olduğu ilçeler bunlar, bu suyu tamamen kaybettiğimiz zaman bırakın silajlık mısırı belki başka bir şey için bile hayati su imkânı buralara çok uzak yerlerden su getirmek gibi bir durum ortaya çıkacak ama konuya bir bakalım. Ben bu konudaki şahsi fikrimi paylaştım.

Müdürüm, tamamlayın isterseniz, belki sorular ve cevaplar olur.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Teşekkür ederim.

Burada hem ilçe tarım müdürlüğündeki ekip arkadaşlarımız hem TARSİM'deki arkadaşlarımızla beraber, çiftçilerimizle beraber bize destek veren Belediye Başkanımız ve buradaki özellikle Sayın Valimize de teşekkür ederiz. Bu don hadisesiyle ilgili önce bir ön alma şeklinde bir girişimimiz oldu fakat ön alma olmayınca yani bir saatlik, iki saatlik bir don değildi, üç gün boyunca devam eden bir don hadisesi olunca teknik olarak yapılabilecek burada herhangi bir şey kalmamıştı. Bunun dışında yaptığımız tek

şey tespitler. İhbarlarımız ve vakalarımızda bildiğimiz tahmini kayıtlar şeklinde bildirim yaparız yani sezon sonunda ne gelecek dediğimizde "Bunun parasal değeri neydi? Tahmini kaybımız bu olur." şeklinde. Daha sonrasında da çiftçilerimize destek... Bununla alakalı çiftçilerimizin yaptığı masrafları yine güncel rakamlar üzerinden bunların hesaplaması yapılarak bir... Bundan sonraki masraflar değil bundan önceki masraflar şeklinde. Bu faaliyet analizlerinden ortaya çıkan tabloda Eskişehir'de benim yetkilisi olduğum 3 ilçenin hem maddi kaybı var, ekonomik kaybı var, hem enflasyon yükseldiği için...

ADEM KORKMAZ - Eyvallah Müdürüm.

Biraz hızlanmamız lazım, bahçede de herhalde bekliyor vatandaşlar.

Böyle özel bir şey söyleyecek arkadaşlar varsa dinleyelim. Gene bahçelerde olacağız, orada da konuşmaya devam edeceğiz. İfade etmek istediğiniz bir şey var mıdır efendim?

Ziraat Odası Başkanım, çok kısaca alalım, zaten konuşacağız yolda da ama bir selamlama alalım.

MİHALIÇÇIK ZİRAAT ODASI YÖNETİM KURULU BAŞKANI SERHAT UYSAL - Katılımlarınız için teşekkür ediyorum; Allah razı olsun, ayağınıza sağlık. Devletimiz her zaman yanımızda.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eyvallah Başkanım.

Bakanlığımız da geldi herhâlde. Yani, devlet esasında her noktasiyla burada, işte, Parlamento burada. Bu Zirai Don Komisyonu da bütün partilerin ortak önergesiyle kuruldu. Yani böyle bir meselede, depremde, selde, afette devlet ve millet bir arada olmak durumunda. Devlet de imkânları çerçevesinde bu konuya bir destek verme düşüncesinde fakat bizim yaptığımız analizlerde farklı şeyleri de biz gözlemliyoruz. Bunları da not ederiz, hem Bakanlığımıza hem Cumhurbaşkanımıza bunları da arz edeceğiz. Acaba gözden kaçan ya da önemi konusunda bir derecelendirme noktasında belki farklı görüşler olabilir. Bunları da biz not edip... Çünkü gelecek yıllarda da bu konunun etkisi olacak belli yerlerde, belli meyvelerde. Kirazda ben çok görmedim meyve gözlerinin hasarını ama mesela kayısıda sanırım gelecek yıla ilişkin de sıkıntılar gözüküyor. Kirazlar iyi yani kiraz esasında sanıldığından fazla dayanıklı bir şey.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, zaten Sayın Cumhurbaşkanımız da özel bir... Cumhurbaşkanımız, buraya geldim geleli -bu beşinci yılım, dört yıldır- 4 defa bize ödeme yapıldı, çiftçilerimize masrafları oranında dağıtım yapıldı.

ADEM KORKMAZ - Evet, inşallah bu hazine yardımı şeklinde olacak, öyle gözüküyor.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Sayın Başkanım, müsaade olursa bir şey söylemek isterim.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Tabii, buyurun.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Gerçekten tarımın geleceğini daha detaylı konuşmak lazım. Şimdi, birkaç konu var, bunlardan bir tanesi şu anda çiftçilik yapan insanımızın, köylümüzün yaş ortalaması 57 civarında, biz de bunu yaşıyoruz. Dolayısıyla, şimdi genç nüfusun artık kırsala ve üretime dâhil olması gerekiyor, bunun için de geleceğini görmesi gerekiyor. Şimdi, tabii ki bir iklim problemi yaşıyoruz. Sizden ricamız şu: Mesela bizim şu anda özellikle kiraz için bir sulama göleti projemiz var. Birazdan gideceğimiz bölgede bir sulama göletimiz var, suyu az ama ikinci yapılırsa biraz daha iş değişir. Şunu söylemeye çalışıyorum: Özellikle ihracatı gerçekleştirilen kiraz gibi ürünler için Bakanlığımızın... Tabii şimdi söyledikleri şey şu: 2027'ye kadar tasarruf tedbirleri nedeniyle barajlar vesaire ertelenecek ama en azından buralara öncelik verilmesi gerektiğini düşünüyoruz çünkü ekilmiş olan ağacın yetişmesi yıllar sürüyor ve bu ağaçlardan yirmi yılın üzerinde meyve almanız gerekiyor. Dolayısıyla, dediğiniz gibi, önümüzdeki yıllar daha da büyük problemler yaşadığımız zaman en azından bizim gibi bölgelerdeki bu sulama barajlarına öncelik verilebilirse biraz daha şeyi kurtarmış oluruz ve buradaki meyveciliği daha çok sürdürülebilir hâle getiriz yoksa sadece yağış ve iklime bağlı hareket edeceksek gerçekten ülke olarak ciddi bir problem oluşacak. Dolayısıyla, bu konunun da raporda olmasını özellikle rica ediyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Teşekkür ediyorum.

İsterseniz sahada da vatandaşımızı dinlemeye devam edelim, hem de bir gözlemlerimizi yapalım.

Kapanma Saati:12.15

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.55

BAŞKAN: Adem KORKMAZ (Burdur)

BAŞKAN VEKİLİ: Bülent TÜFENKİ (Malatya)

SÖZCÜ: Nilgün ÖK (Denizli)

KÂTİP: Mehmet Celal FENDOĞLU (Malatya)

----- 0 -----

(Eskişehir Mihaliççık Alara Kiraz Tesisi Çalışma Ziyareti ve İncelemeler)

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Başkanım, on bir ve on iki buçukta Alara'ya geçmiştik buraya. Gece üç-üç buçuk gibi eksi 5,5 dereceden de aşağıya düşmemişti. O zamana kadar sürekli parafin yapılmıştı.

ÇİFTÇİ BAHADIR EREN - Her 2 ağacın arasında 5'er kiloluk parafinler var. Sayın Müdür Bey de gece üçe, dörde kadar, sabaha kadar buradaydı, saat on gibi geldi; bütün bölgeyi tek tek gezdik, derecelerini aldık.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Parafini nereden duymuştunuz?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Öncelikle hoş geldiniz.

Eksi 15 olduğu için pek faydalı olmadı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Eksi 15'i buldu mu burası?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Eksi 11 gösteren derece; eksi 15 ile eksi 20 arası; hissedilen soğuk rüzgârla beraber geldiği için kavurdu; bir de hava, toprak nemli olmadığı için, kar da yağmadığı için, toprak nemi de olmadığı için çabuk yandı. Toprağımız nemli olsaydı eksi 15, eksi 16'ya kadar dayanırdı.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Parafinle?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Parafinden ziyade saman balyası, bizim rüzgâr pervanelerimiz var gelirken görmüşsünüzdür, helikopter gibi tek pervaneler. Onlar otomatik çalışır, eksi 2'ye eksi 1 ayarında onlar otomatik ısı düştüğü zaman kendisi rüzgâr yapar, ortam rüzgârını sağlar ama rüzgâr aşırı estiği için pervanelerde faydalı olmuyor. Doğal rüzgârla bile don yapıyor. Yani bölgede eksi 8'in üstü her zaman riskli.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - O parafini uyguladığınızda biraz da kurtardığınız bir yer oldu mu?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Yok. Parafin eksi 4, eksi 5'e kadar faydalı, 2 derece falan ısıtıyor; eksi 4'ten sonra parafin de faydasız.

Önemli olan daha kuvvetli bir şekilde yağması, toprağın nemli olması, gözlerin geç uyanması yani havanın erken ısınmasını sağlamaması gerekiyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Bundan iki yıl öncede bir don olmuştu.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Yirmi beş yıldan beri buradayım, şirket olarak 1999 yılından beri buradayız, Alara olarak hiç kiraz yoktu. Neden buradayız? Kiraz geç çıktığı için buradayız. Hem burada kirazı, bahçemizi geliştirmek hem de üreticiye yaptırmakla hedefe ulaştık ama yirmi altı yıldan beri eksi 20 dereceleri bile gördük ama her zaman kiraz oluyordu, bu ekstrem bir yıl olduğu için, erken ilkbahar olduğu için, aşırı don olduğu için hiçbir meyve kalmadı.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Eskilerimiz bilirler eskiden biz dağdan kar getirirdik meyve ağaçlarının altına bu yalancı bahara yakalanmasınlar diye, altına kar gömerdik ağaç uyanmasın diye.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Kar yağsa gömeceğiz.

Yani bölge olarak neden buradayız? Rakım yüksek, ihracat geç olduğu için buradayız. Burası atıl bir bölge yani 6 bin, 7 bin ton şu an kapasitemiz var, hedef 15 bin ton, dikilen ağaçlarla beraber 3, 4 litre arasında 15 bin ton kiraz çıkmasını bekliyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Burada hasat hangi tarihte?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Temmuzun ilk haftası başlar, ağustosun son haftasına kadar devam eder.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yani klasik 900.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Klasik artık diken yok. Maxwell ve Gisela 6 ve diğer çeşitlerle anaçlarla kökleri toprak altı o şekilde bir anaç yapıyoruz. Üstü Regina, Ziraat ve diğer çeşitler.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Staccato oluyor mu?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Staccato geç olduğu için bölgeye fazla tavsiye etmiyoruz. Çünkü ihracat kapanmış oluyor. Ne kadar uzun süre kiraz riskini çoğaltıyor, kiraz sineği riskini çoğaltıyor bir de Suzukii'ye karşı sıkıntı oluyor. Temmuz 15'inde bitmesi gerekiyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Siz şimdi alıp direkt ihracat mı yapıyorsunuz?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Biz ihracat firmasıyız zaten. Kendimizi övmek gibi olmasın Türkiye'de 1, dünyada 2'nci büyük firmayız. Onun için buradayız yani hem üretip hem ürettirip hem topraktaki besin elementleriyle beraber tüm köydeki ihracatı alıp sağlamak.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Bu yıl yaşadığımız bu zirai dondan ve Türkiye'den kirazın çıkmamasından dolayı gelecek yıllarda pazar kaygınız olur mu? Müşterileriniz bu duruma nasıl baktı?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Yılbaşında kiraz zaten satılıyor tüm Avrupa ülkelerine, söz veriliyor, sözleşme yapılıyor. Diyorlar ki: "Biz sezonunda size bin ton vereceğiz." Türkiye'deki iklim şartları problem olduğu zaman onlara söylüyoruz: Türkiye'de don oldu, karşılayamıyoruz diye ihracatı kapatıyorlar. Zaten onlar da Türkiye'de ne olduğunu biliyorlar.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Peki, şey riski olur mu: Türkiye olmuyor, başka bir pazara kayma, bizim ürettiğimiz bu kirazı başka bir ülkeden temin etmek?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Türkiye'de kiraz olduğu zaman zaten Avrupa'nın yüzde 70'inde kiraz yok, onun için değerli.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Dünyanın başka bir yerinde oluyor mu peki kiraz?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - İspanya ile Fransa. İspanya'nın yarısı, Fransa'nın da yüzde 30, erkenci bölgelerde zaten dünyanın her yerinde aynı anda kiraz olma ihtimali yok, tabiatın dengesi sağlanıyor, biz de yokken İspanya'da, biz de varken İspanya'da olmuyor bir de hava şartı mutlaka sıkıntı yaratıyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Peki, kirazda "kontrollü üretim" dediğimiz sera üretimi denemeleri yapılıyor mu?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Sera üretimi erkenci bölgelerde, geçici bölgelerde olmaz; Manisa, Kemalpaşa tarafında ki o da çok büyük maliyetli.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yüksek enerji giderleri...

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Tabii, tabii. Domateste deniyorlar, genelde çok maliyetli oluyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Erken uyandırması kolay değil.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Uyandırmak kolay, ne kadar erken uyandırırız...

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Erken yatırmak lazım.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Evet, ne kadar erken çıkarırsak o kadar çok para.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sayın Başkanım, buranın bir özelliği daha var, burası iklim itibarıyla Akdeniz meyvesi nektarından kiraz sineğine karşı çok fazla bir yaygınlığı yok.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Aridir.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Sertifikamız da var.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Durduramıyor mu...

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Biz sürekli kontrol altında tutuyoruz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Mücadele ediyor musunuz?

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Önce kontrolünü yapıyoruz ekonomik zararına dair... Ona göre ilaçlama tavsiyesinde bulunuyoruz ama burada çok ciddi, aşırı bir zarar yok.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Yok, bir de kiraz para ettiği için herkes topluyor, ihracatçı bol olduğu için. Meyve de kalmadığı için kiraz sineği riski kalmıyor zaten.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Sizin TARSİM'le ilgili bir şeyiniz var mı?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Her sene TARSİM yapıyoruz, tabii TARSİM'den de şikâyetçiyiz.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Bu sene yaptınız mı?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Yaptık, ödemiyor. Yani çiçek dışı organının belli bir uzunluğu olması gerekiyor, kış donunu acilen sokmamız gerekiyor, acilen, yoksa olmayan ürüne ağır bir şekilde kasko ödüyörüz; mal yok, sigorta ödemeye devam ediyoruz; don vuruyor, para alamıyoruz.

ESKİŞEHİR İL TARIM VE ORMAN MÜDÜRÜ ENDER MUHAMMED GÜMÜŞ - Başkanım rakamlar geldi: Ceviz 10, kiraz 88 TARSİM poliçesi yapılmış. Bunlardan cevizde 8, kirazda 18 don teminatı var fakat bunların teminatları da maalesef çiçek açmadığı için zarar...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - 88'de 18.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Ama donu kapsamadığı için insanlar yapamıyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Yüzde 90'ı burada yaptırmıyor, yüzde 10'u yaptırıyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - 88'in 18'i don teminatlı, yine fena değil yani, yüzde 20... Adam şimdi şeyinin ödemesine de devam edecek, bir de profesyonel yapıyorlar.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Sözüünüzü kestim ama şunu da özetlemek istiyorum: Mihalıççık olarak hem Afyon'un bittiği döneme denk geliyor buranın kirazı, hem bölgenin kirazı da çok değerli. İhracatçı firma olarak biz buradayız, buraya gelen ihracatçılar da düzgün ihracatçılar. Tek sorunumuz burada su ve işçi, mevsimlik işçi problemi olacak. Siz buradayken dile getirmek istedim, bir an önce bunu çözmemiz gerekiyor.

BAŞKAN ADEM KORKMAZ - Suyu nasıl çezeceksiniz şu anda?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Şu an yer altı kullanılıyor ama çok az, dağlık kesimlerde çıkmıyor, göletlere su zaten dağlardan gelmiyor.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Kaç metreden çıkıyor sondajla?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - 100 ila 160 arasında çıkıyor ama öyle aşırı sular yok, saniyede 5 litre, 3 litre. Yani bu sene kiraz olsaydı ilçeye girecek para en az 3 milyar TL idi. Şu an onun kaybı var, istihdam kaybı var. Sürekli bir döner sermaye kaybı olma ihtimali çok yüksek burada.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Çok büyük problem ya.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Mevsimlik işçiler buraya mı gelmiyor?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Kalacak yer yok, problem oluyor, tuvalet imkânı yok, iyi toplayan işçi gelmiyor. Mesela "300 işçim var, geleyim." diyor, güzel bir çadır kurulsa, oraya bir yer sağlansa zaten gelecek.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - İşçi problemleri genel bir sorun; barınma, sağlık...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Yani mevsimlik işçiler için sosyal donatı alanları...

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Başkanım uğraşıyor, biliyorum, farkındayız ama acilen de buraya devletin bir sondaj makinesi gelip bir yardımcı olursa çok güzel olur çünkü seneye de çok büyük sıkıntı kuraklık.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Yaparız inşallah, meralara kuramıyoruz, onun için bir iki yeri çıkardık çünkü meralara kurmak yasak, birkaç yeri meradan çıkardık, izinleri çıkardık; şimdi 3-4 lokasyonda yapacağız.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - 300-400 kişilik bir çadır, konteyner olarak tuvalet, elektrik...

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) - Burası büyük ova geçiyor mu acaba? Deneme kuyuları vurduramaz mıyız burada?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Ben şöyle söyleyeyim: Sezonda bin işçi çalıştırıyorum yani buraya kırk beş günde 4 bin işçi giriyor mevsimlik, halkla beraber büyük potansiyel. Yani, esnafıyla, lokantasıyla çark dönüyor, fırıncı bile "Ben bir ayda sattığım ekmeği -3 bin ekmeği- bir günde satıyorum." diyor, düşünün yani ama gelmeyince onlar, kalacak yer olmayınca sıkıntı.

MİHALIÇÇIK AK PARTİ İLÇE BAŞKANI SAFFET ÇAY - Çarşıda sesten duramıyorduk, şimdi hiç ses yok.

NEJLA DEMİR (Ağrı) - Başlı başına ele alınması gereken bir konu.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Çarşı şimdi bomboş, kiraz olmayınca bomboş.

NİLGÜN ÖK (Denizli) - Seneye var ya davulla zurnayla...

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Bir de yeni denetimimiz var, yıllardır yapıyor; sizden ricam, bir an önce o da hızlandırılırsa sizlerin sayesinde... Yani şöyle söyleyeyim: Sebze ekiyorsun, bu yıl kurak olduğu zaman gelecek yıl yapmazsın, su yok dersin ama bu otuz yıllık ağaç kurudu mu bir daha gelmesi çok zor yani ilçe biter; Türkçesi, net konuşuyorum.

MİHALIÇÇIK AK PARTİ İLÇE BAŞKANI SAFFET ÇAY - Yani burada en çok, daha çok su sıkıntısı var.

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Su ve işçi.

MİHALIÇÇIK AK PARTİ İLÇE BAŞKANI SAFFET ÇAY - Bu bölgedeyiz, uğraşıyoruz da Başkanım, gerekli...

NİLGÜN ÖK (Denizli) - İşçiye çare olur da suya yani...

BAŞKAN ADEM YILDIRIM - Sürekli çalıştırdığınız işçi kaç kişi oluyor mevsimlik işçi hariç?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - 6 kişiydik, 3 kişiye düştük ekonomik krizden dolayı kiraz olmayınca.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Bir senede ekonomik kriz mi olur, böyle bir şey olur mu? Bak, az önce anlattın: Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın 2'ncisiyim diyorsun. Böyle bir şey olmaz, batar mı?

BAŞKAN ADEM YILDIRIM - Uluslararası bir şirket mi? Menşei?

ALARA TARIM ANONİM ŞİRKETİ İDARECİSİ ZİRAAT MÜHENDİSİ ERHAN PETEK - Evet, Belçika.

MİHALIÇÇIK BELEDİYE BAŞKANI HAYDAR ÇORUM - Bir de Sayın Başkanım, biz onlara ayrıcalık tanıyoruz. Yani bu işi profesyonel yaptıkları için hem örnek teşkil etsinler hem... Biz üstümüze düşeni yapıyoruz, su olsun, diğer işler de her şekilde. Ama şimdi en ufak bir şeyde çalışan işçiyi çıkarmak, bölgeye katkı sunmamak, bölgeye sosyal proje yapmamak; bunların hepsi eksi şeyler. Ben bunu Şükrü Karatepe Başkanımıza da anlattım.

Ben madenciyim, şöyle bir kültür vardır; bir yerde bir yatırım yapıyorsanız, bir proje yapıyorsanız, yaptığınız yatırımın en az yüzde 3'ü, yüzde 5'i kadar sosyal proje yaparsınız. Yani burada kimsenin kişisel talebi olmaz ama bölgeye katkı sunmanız lazım. Şimdi bin adam geliyorsa, en az 300 kişilik bir kamp alanı yapabilmelisin.

BAŞKAN ADEM YILDIRIM - Başkanım, sizin aracınızla firmaya iletmış olduk.

Bu konudaki sosyal hassasiyetler de önemli.

Teşekkür ediyoruz.

Kapanma Saati: 14.07